

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE.....	5
ABREVIERI.....	7
CAPITOLUL I. DEFINIȚIA, OBIECTUL, SCOPUL, TRĂSĂTURILE SPECIFICE ȘI LOCUL DREPTULUI PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI ROMÂNESC.....	9
§ 1. Definiția dreptului penal.....	9
§ 2. Obiectul dreptului penal.....	10
§ 3. Scopul dreptului penal.....	11
§ 4. Dreptul penal – instrument al politicii penale.....	12
§ 5. Trăsăturile specifice ale dreptului penal.....	12
§ 6. Locul dreptului penal în sistemul dreptului românesc.....	13
CAPITOLUL II. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE SAU REGULILE DE BAZĂ ALE DREPTULUI PENAL.....	15
§ 1. Principiul legalității răspunderii penale, a legalității incriminării și a pedepsei.....	15
§ 2. Principiul caracterului personal al răspunderii penale.....	17
§ 3. Individualizarea răspunderii penale.....	18
§ 4. Umanismul dreptului penal.....	18
§ 5. Egalitatea în fața legii penale.....	19
§ 6. Răspunderea penală subiectivă (<i>nulla poena sine culpa</i>).....	19
§ 7. Unicitatea răspunderii penale.....	20
CAPITOLUL III. IZVOARELE DREPTULUI PENAL.....	21
§ 1. Noțiuni generale.....	21
§ 2. Legea penală – izvor de drept.....	22
§ 3. Tratatetele și convențiile internaționale – izvoare externe de drept penal.....	23
§ 4. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție.....	24
§ 5. Clasificarea legilor penale.....	25
§ 6. Norma penală.....	26
§ 7. Interpretarea normelor penale.....	28
7.1. Legea pentru punerea în aplicare a noului Cod penal.....	29
CAPITOLUL IV. RAPORTUL PENAL ȘI FAPTELE PENALE.....	31
§ 1. Definiție.....	31
§ 2. Subiecții raportului penal.....	31
§ 3. Conținutul raportului penal.....	31
§ 4. Obiectul raportului penal.....	32
§ 5. Caracteristici.....	32

§6. Nașterea raportului penal.....	32
§7. Durata raportului penal.....	33
§8. Stingerea raportului penal	33
§9. Raportul penal și cel procesual-penal.....	34
§10. Faptele penale.....	34
CAPITOLUL V. APLICAREA LEGII PENALE ROMÂNE ÎN TIMP	36
§ 1. Considerații generale. Succintă motivație	36
§ 2. Principiul activității legii penale.....	36
§ 3. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă a principiului activității legii penale	41
§ 4. Concursul legilor penale.....	42
§ 5. Neretroactivitatea legii penale.....	42
§ 6. Extraactivitatea legii penale	43
§ 7. Retroactivitatea legii penale	43
§8. Dispozițiile actualului Cod penal referitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare. Definiția legală și prezentare comparativă	44
Jurisprudența în materie	52
§ 9. Ultraactivitatea legii penale temporare.....	62
§ 10. Dispozițiile actualului Cod penal privind legea penală temporară. Definiția legală și prezentare comparativă	62
§ 11. Principiul legii penale mai favorabile. <i>LEX TERTIA</i>	63
11.1. Aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile în cazul infracțiunilor care nu au fost judecate definitiv	63
11.2. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul diferitelor instituții de drept penal.....	70
11.3. Concursul de infracțiuni.....	70
11.4. Recidiva și pluralitatea intermediară.....	71
11.5. Măsurile educative	73
11.6. Măsurile de siguranță și pedepsele complementare	74
§ 12. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă a principiului aplicării legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei.....	78
§ 13. Dispoziții cuprinse în Legea de punere în aplicare a actualului Cod penal.....	79
§ 14. Aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive.....	80
§ 15. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă a principiului aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	81
Jurisprudența în materie	83
§ 16. Dispoziții cuprinse în Legea de punere în aplicare a actualului Cod penal.....	85
§ 17. Aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive.....	85

§ 18. Dispozițiile actualului Cod penal referitoare la aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	86
§ 19. Dispoziții cuprinse în Legea de punere în aplicare a actualului Cod penal. Probleme de neconstituționalitate	87
§ 20 Alte dispoziții cuprinse în Legea de punere în aplicare a actualului Cod penal	88
CAPITOLUL VI. APLICAREA LEGII PENALE ÎN SPAȚIU	95
§ 1. Aplicarea legii penale române	95
§ 2. Teritorialitatea legii penale române	95
§ 3. Personalitatea legii penale	97
§ 4. Realitatea legii penale	98
§ 5. Universalitatea legii penale	99
§ 6. Excepții de la aplicarea legii penale în spațiu	101
§ 7. Extradarea	102
7.1. Considerații generale și sediul materiei	102
7.2. Condițiile extradării din România	104
7.3. Condițiile necesare pentru solicitarea extradării de către România	107
§ 8. Mandatul european de arestare	108
CAPITOLUL VII. INFRAȚIUNEA. DEFINIȚIA, TRĂSĂTURILE ESENȚIALE, STRUCTURA ȘI CONȚINUTUL INFRAȚIUNII	110
§ 1. Definiția infracțiunii	110
§ 2. Trăsăturile esențiale și generale ale infracțiunii	112
2.1. Considerații generale	112
2.2. Fapta să fie prevăzută de legea penală	112
2.3. Tipicitate și antijuridicitate	113
§3. Structura sau elementele infracțiunii	118
3.1. Obiectul infracțiunii	119
3.2. Subiectul infracțiunii	122
Jurisprudența în materie	125
3.3. Latura obiectivă a infracțiunii	127
Jurisprudența în materie	144
3.4. Latura subiectivă a infracțiunii	145
3.4.1. Formele principale ale vinovăției – intenția, culpa și intenția depășită ...	146
3.4.1.1. Intenția	147
Jurisprudența în materie	150
3.4.1.2. Culpa	152
3.4.1.3. Intenția depășită sau praeterintenția	154
3.4.1.4. Mobilul și scopul – subelemente secundare ale laturii subiective	154
3.4.1.5. Aspecte specifice ale acțiunii sau inacțiunii comise din culpă	155
3.6. Jurisprudența în materie	156

§ 4. Conținutul infracțiunii	158
4.1. Felurile conținuturilor legale ale infracțiunilor	159
CAPITOLUL VIII. FORMELE INFRACTIUNII INTENȚIONATE ÎN FUNCȚIE DE FAZELE EI DE DESFĂȘURARE.....	160
§1. Etapa internă.....	160
§2. Etapa externă	161
2.1. Faza actelor de pregătire (actele preparatorii).....	161
2.2. Tentativa sau începerea executării acțiunii	162
2.2.1. Condițiile tentativei.....	164
2.2.2. Formele tentativei	164
Jurisprudență în materie	165
2.2.3. Infracțiuni la care nu este posibilă tentativa	166
2.2.4. Pedepsirea tentativei	169
2.2.5. Cazurile de nepedepsire a tentativei	170
2.3. Infracțiunea consumată	171
2. 4. Delimitarea tentativei de actele preparatorii și de infracțiunea consumată....	172
CAPITOLUL IX. UNITATEA DE INFRACTIUNE.....	174
§1. Unitatea naturală de infracțiune.....	174
Jurisprudență în materie	177
§ 2. Unitatea legală de infracțiune.....	180
2.1. Infracțiunea continuată.....	180
2.1.1. Pedepsa pentru infracțiunea continuată.....	184
2.2. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la infracțiunea continuată	185
Jurisprudența în materie	186
2.3. Infracțiunea complexă.....	189
2.4. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la infracțiunea complexă	193
2.5. Infracțiunea de obicei	193
2.6. Infracțiunea progresivă.....	194
CAPITOLUL X. PLURALITATEA DE INFRACTIUNI.....	195
§ 1. Concursul de infracțiuni	195
1.1. Concursul real sau material de infracțiuni	196
1.2. Concursul ideal (formal) de infracțiuni.....	197
1.3. Pedepsa în caz de concurs de infracțiuni conform vechii reglementări	198
1.4. Pedepsele complementare și măsurile de siguranță în caz de concurs de infracțiuni conform vechiului Cod penal	202
1.5. Contopirea pedepselor pentru infracțiuni concurente săvârșite de persoana fizică și de persoana juridică potrivit vechii reglementări	204

1.6. Pedeapsa în cazul pluralității de infracțiuni săvârșite de persoana juridică, așa cum este reglementată de actualul Cod penal	206
1.7. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la concursul de infracțiuni.....	206
§ 2. Recidiva.....	207
2.1. Recidiva postcondamnatorie în vechea reglementare	207
2.2. Recidiva postexecutorie în vechea reglementare	208
2.3. Mica recidivă în vechea reglementare	209
2.4. Recidiva în cazul persoanei juridice conform vechii reglementări	210
2.5. Recidiva în actualul Cod penal	211
2.6. Recidiva internațională în vechea și actuala reglementare	212
§ 3. Condamnările care nu atrag starea de recidivă.....	213
§ 4. Pedepsirea recidivei conform vechiului Cod penal	214
§5. Pedepsirea recidivei potrivit actualului Cod penal.....	215
Jurisprudența în materie	218
§6. Pluralitatea intermediară în vechea și actuala reglementare.....	219
7. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la recidivă și pluralitatea intermediară.....	221
CAPITOLUL XI. PLURALITATEA DE INFRACTORI.....	223
§1. Participația penală	224
1.1. Condițiile participației	225
1.2. Autoratul și coautoratul	226
1.3. Instigarea.....	228
1.4. Complicitatea	230
Jurisprudența în materie	234
1.5. Participația improprie în vechea și actuala reglementare.....	235
Jurisprudența în materie	237
1.6. Pedeapsa în caz de participație în vechea și actuala reglementare.....	237
1.7. Succintă prezentare a unor situații ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la pluralitatea de infractori.....	240
CAPITOLUL XII. CAUZELE CARE LIPSESC FAPTA DE CARACTER PENAL	242
§1. Noțiuni generale și clasificarea cauzelor care lipsesc fapta de caracter penal	242
1.1. Noțiuni generale.....	242
1.2. Clasificarea cauzelor care lipsesc fapta de caracter penal	242
1.3. Concepția actualului Cod penal cu privire la delimitarea cauzelor justificative de cauzele de neimputabilitate	244
§ 2. Cauzele justificative în viziunea actualului Cod penal	245
2.1. Legitima apărare	246
2.1.1. Definiția legitimei apărări.....	246
2.1.2. Condițiile atacului	246
2.1.3. Condițiile apărării.....	247

2.1.4. Presumția de legitimă apărare.....	248
2.1.5. Aspecte care diferențiază legitima apărare din actualul Cod penal în raport cu vechea reglementare	249
3. Starea de necesitate	250
3.1. Definiția stării de necesitate	250
3.2. Condiții privitoare la pericol	250
3.3. Condiții privind acțiunea de salvare.....	251
4. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații.....	252
4.1. Definiția legală.....	252
4.2. Condițiile exercitării unui drept sau îndeplinirii unei obligații.....	252
§ 5. Consimțământul persoanei vătămate.....	254
5.1. Definiția legală.....	254
5.2. Condițiile consimțământului persoanei vătămate	254
§ 6. Cauzele de neimputabilitate	255
6.1. Constrângerea fizică și constrângerea morală.....	256
6.2. Constrângerea fizică.....	256
6.2.1. Definiția legală	256
6.2.2. Condițiile constrângerii fizice.....	257
6.3. Constrângerea morală	258
6.3.1. Definiția legală	258
6.3.2. Condițiile constrângerii morale	258
6.4. excesul neimputabil.....	260
6.4.1. Definiție legală și condiții.....	260
6.4.2. Un punct de vedere desprins dintr-o soluție controversată	261
6.5. Minoritatea făptuitorului	269
6.5.1. Noțiuni generale.....	269
6.5.2. Definiția minorității făptuitorului	269
6.5.3. Condițiile minorității	269
7. Iresponsabilitatea.....	271
7.1. Definiția iresponsabilității.....	271
7.2. Condițiile iresponsabilității	272
§ 8. Intoxicația.....	273
8.1. Noțiuni generale. Aspectele intoxicației	273
8.2. Definiția intoxicației	274
8.3. Condițiile intoxicației.....	274
8.4. Aspecte care diferențiază intoxicația – cauză de neimputabilitate de beția – cauză care înlătură caracterul penal al faptei	276
9. Eroarea de fapt și eroarea de drept	276
9.1. Noțiuni generale despre eroare.....	276
9.2. Definiția erorii de fapt.....	278
9.3. Condițiile erorii de fapt	278
9.4. Eroarea de fapt asupra circumstanței agravante.....	281
9.5. Eroarea de fapt cu privire la infracțiunile din culpă.....	282

9.6. Eroarea de drept	283
9.7. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	285
9.8. Eroarea de drept în dreptul penal comparat	286
§ 10. Cazul fortuit	288
10.1. Definiția cazului fortuit.....	288
10.2. Condițiile cazului fortuit.....	288
CAPITOLUL XIII. SANCTIUNILE DE DREPT PENAL	292
§ 1. Considerații generale. Definiție, trăsături caracteristice. categorii de sancțiuni și principii specifice	292
§ 2. Pedepsele.....	293
2.1. Definiția, scopul și funcțiile pedepsei	293
2.2. Categoriile și limitele generale ale pedepselor aplicabile persoanei fizice.....	294
2.3. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	294
2.3.1. Detențiunea pe viață.....	295
2.3.2. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	296
2.3.3. Închisoarea.....	297
2.3.4. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	297
2.3.5. Amenda penală	298
2.3.6. Posibilitatea înlocuirii pedepsei amenzii	299
2.3.7. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă	299
2.3.8. Pedepsele complementare.....	302
2.3.9. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă	302
2.3.10. Jurisprudența în materie	305
2.3.10. Dispozițiile actualului Cod penal privind degradarea militară. Definiția legală și prezentare comparativă	306
2.3.11. Pedepsele accesorii	307
2.3.12. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă	308
2.4. Felurile pedepselor aplicabile persoanei juridice conform vechiului Cod penal.....	309
2.5. Conținutul pedepselor aplicabile persoanei juridice	310
2.5.1. Conținutul pedepsei amenzii	310
2.5.2. Conținutul pedepsei complementare a dizolvării persoanei juridice	310
2.5.3. Conținutul pedepsei complementare a suspendării activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice.....	311
2.5.4. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activității persoanei juridice.....	311

2.5.5. Conținutul pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice	311
2.5.6. Conținutul pedepsei complementare a interzicerii de a participa la procedurile de achiziții publice.....	311
2.5.7. Conținutul pedepsei complementare a afișării sau difuzării hotărârii de condamnare.....	312
2.6. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	312
2.7. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice conform actualului Cod penal.....	314
2.8. Dispoziții speciale prevăzute în actualul Cod penal privind răspunderea penală a persoanei juridice.....	317
2.9. Dispoziții privind aplicarea și executarea sancțiunilor penale extrase din Legea pentru punerea în aplicare a actualului Cod penal.....	320
2.10. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile în privința sistemului general de pedepse.....	322
§ 3. Măsurile educative și pedepsele aplicabile minorilor conform vechii reglementări și a actualului Cod penal	323
3.1. Considerații generale.....	323
3.2. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	324
3.3. Măsurile educative – conform vechii reglementări.....	326
3.4. Pedepsele pentru minori – conform vechii reglementări	328
3.5. Regimul măsurilor educative conform actualului Cod penal.....	329
3.5.1. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate.....	329
3.5.2. Regimul măsurilor educative privative de libertate	333
3.6. Dispoziții speciale prevăzute în actualul Cod penal privind răspunderea penală a minorului.....	335
3.7. Dispoziții speciale privind regimul sancționator aplicabil minorilor extrase din Legea pentru punerea în aplicare a actualului Cod penal	339
3.8. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la infracțiunile comise de minori	341
4. Măsurile de siguranță conform vechii reglementări și a actualului Cod penal.....	342
4.1. Dispoziții generale	342
4.2. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	343
4.3. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la măsurile de siguranță	357
CAPITOLUL XIV. APLICAREA ȘI EXECUTAREA PEDEPSELOR.....	359
1. Noțiuni generale privind individualizarea pedepselor.....	359
Jurisprudența în materie	361

2. Noțiuni generale privind individualizarea executării pedepselor principale aplicate persoanei fizice și persoanei juridice, conform dispozițiilor actualului Cod penal și al legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal	366
2.1. Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate. Dispoziții generale	366
2.2. Regimurile de executare a pedepselor privative de libertate	367
2.3. Tipurile regimurilor de executare a pedepselor privative de libertate	368
2.4. Comisia pentru stabilirea, individualizarea și schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	368
2.5. Aplicarea provizorie a regimului de executare	368
2.6. Regimul de maximă siguranță	369
2.7. Categoriile de persoane cărora nu li se aplică regimul de maximă siguranță	369
2.8. Regimul închis	370
2.9. Regimul semideschis	370
2.10. Regimul deschis	371
2.11. Stabilirea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	371
2.12. Schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	373
2.13. Individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate	375
2.14. Individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate în cazul tinerilor	375
3. Suspendarea condiționată a executării pedepsei	376
3.1. Succintă motivație	376
3.2. Condițiile de acordare a suspendării condiționate a executării pedepsei	377
3.4. Efectele suspendării condiționate a executării pedepsei	380
3.5. Revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei	380
3.6. Anularea suspendării condiționate a executării pedepsei	381
3.7. Cazuri speciale de suspendare condiționată a executării pedepsei	382
4. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere	383
4.1. Condițiile de aplicare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere	383
4.2. Termenul de încercare	384
4.3. Măsurile de supraveghere și obligațiile condamnatului	384
4.4. Efectele suspendării pedepsei sub supraveghere	385
4.5. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	386
4.6. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	386
4.7. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă	386
5. Executarea pedepsei la locul de muncă	392
5.1. Succintă motivație	392
5.2. Condițiile în care se poate dispune executarea pedepsei la locul de muncă	393
5.3. Modul de executare a pedepsei închisorii la locul de muncă	394
5.4. Revocarea executării pedepsei la locul de muncă	394

5.5. Anularea executării pedepsei la locul de muncă	396
5.6. Încetarea executării pedepsei la locul de muncă	396
6. Executarea detențiunii pe viață.....	397
6.1. Regimul detențiunii pe viață	397
6.2. Calculul pedepsei în caz de comutare sau înlocuire.....	398
7. Regimul de executare a pedepselor principale privative de libertate	398
7.1. Reguli generale ale executării pedepselor principale privative de libertate	398
7.2. Liberarea condiționată.....	399
7.3. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	402
Jurisprudența în materie	408
7.4. Serviciile de probațiune	409
8. Executarea pedepsei într-o închisoare militară.....	411
9. Executarea pedepsei amenzii.....	412
10. Renunțarea la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării pedepsei, conform prevederilor actualului Cod penal	413
10.1. Renunțarea la aplicarea pedepsei	413
10.2. Amânarea aplicării pedepsei	415
10.3. Natura juridică a instituțiilor renunțării la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării pedepsei	421
11. Calculul pedepselor	425
11.1. Durata executării	426
11.2. Computarea reținerii și a arestării preventive	426
11.3. Computarea privațiunii de libertate executată în afara țării	426
11.4. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiția legală și prezentare comparativă.....	426
CAPITOLUL XV. RĂSPUNDEREA PENALĂ.....	429
§1. Principiile răspunderii penale.....	429
§2. Criteriile generale de individualizare judiciară a răspunderii penale și a pedepsei	430
3. Circumstanțele atenuante și agravante	431
3.1. Circumstanțele atenuante	433
3.1.1. Efectele circumstanțelor atenuante	436
3.1.2. Dispozițiile actualului Cod penal. Definiție legală și prezentare comparativă.....	436
3.2. Circumstanțele agravante.....	437
3.3. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la circumstanțele atenuante și agravante.....	441
4. Înlocuirea răspunderii penale	442

CAPITOLUL XVI. CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ, EXECUTAREA PEDEPSEI SAU CONSECINȚELE CONDAMNĂRII	443
§ 1. Amnistia	443
§2. Prescripția RĂSPUNDERII PENALE	446
2.1. Prescripția răspunderii penale	447
2.2. Dispozițiile actualului Cod penal	447
2.3. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la prescripția răspunderii penale	451
§3. Lipsa plângerii prealabile, retragerea acesteia, împăcarea părților, medierea și cauzele de impunitate (nepedepsire).....	451
3.1. Lipsa plângerii prealabile și retragerea acesteia	452
3.2. Împăcarea părților	454
3.3. Dispozițiile actualului Cod penal referitoare la lipsa plângerii prealabile, retragerea acesteia și împăcarea părților	455
3.4. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la plângerea prealabilă și împăcarea părților	458
3.5. Instituția medierii	459
3.6. Cauzele de nepedepsire (impunitate)	461
 CAPITOLUL XVII. CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ SAU MODIFICĂ EXECUTAREA PEDEPSEI	 463
§1. Grațierea	463
Jurisprudența în materie	466
§ 2. Prescripția executării pedepsei – cauză care înlătură executarea pedepsei	466
§3. Imprescriptibilitatea unor infracțiuni potrivit vechiului Cod penal, a Codului penal în vigoare și a Legii nr. 27/2012	469
§ 4. Cauzele care înlătură consecințele condamnării	470
4.1 Reabilitarea	470
4.1.1. Dispozițiile actualului Cod penal privind reabilitarea	470
4.2. Reabilitarea de drept	471
4.3. Reabilitarea judecătorească	472
4.4. Succintă prezentare a unor ipoteze ce pot interveni în aplicarea legii penale mai favorabile referitoare la reabilitare	475
Jurisprudența în materie	475
 BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	 479
1. Tratatе, monografii, cursuri, articole.....	479
2. Acte normative în vigoare, publicate în Monitorul Oficial	485

Capitolul I

DEFINIȚIA, OBIECTUL, SCOPUL, TRĂSĂTURILE SPECIFICE ȘI LOCUL DREPTULUI PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI ROMÂNESC

§ 1. Definiția dreptului penal

Dreptul penal, ca domeniu de studiu, este dificil de definit, întrucât o definiție presupune tratarea unor instituții, reținerea elementelor esențiale și a corelațiilor semnificative dintre acestea. Dificultatea formulării unei definiții este cu atât mai evidentă cu cât ramura de drept și știința dreptului penal s-au format, au evoluat și au înregistrat schimbări semnificative de la o epocă la alta, de-a lungul evoluției societății umane.

De asemenea, dreptul penal, ca știință și ca ramură de drept, diferă de la stat la stat, în funcție de specificul legislației penale și de politica penală a fiecărui stat. În prezent, cu toată diversitatea dreptului penal european, există și un drept penal comunitar bazat pe tratate și convenții internaționale, care are la bază cooperarea statelor europene pe temeiul Convenției Europene pentru drepturile omului¹. Desigur, este vorba de normele de drept comunitar penal adoptate de statele membre ale Uniunii Europene, care și-au creat în plan instituțional organisme specifice, cum ar fi: Parlamentul european, Consiliul, Comisia, Curtea de justiție și Curtea de Conturi².

În raport de aceste schimbări, definițiile au fost diverse și au avut limite și modificări în consecință. În continuare, ne vom opri asupra definiției dreptului penal ca ramură de drept și ca știință a dreptului românesc.

Dreptul penal este acea ramură a sistemului de drept românesc care cuprinde totalitatea normelor juridice prin care se arată în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acestor infracțiuni, sancțiunile ce se aplică în cazul comiterii lor, precum și răspunderea penală, în vederea apărării ordinii de drept din România împotriva unor asemenea fapte.

Acest ansamblu de norme juridice este structurat într-un sistem, în jurul instituțiilor fundamentale ale dreptului penal – infracțiunea, sancțiunile penale și răspunderea penală.

Dreptul penal, ca ramură de drept, are două părți componente: partea generală și partea specială. Prima se referă la norma penală, infracțiunea, sancțiunile penale

¹ J. Pradel, G. Corstens, *Droit pénal européen*, Édition Dalloz, Paris, 1999 – lucrare de referință, care se referă la diversitatea dreptului penal european, la dreptul penal izvorât din Convenția europeană pentru drepturile omului, la dreptul penal și dreptul comunitar etc.

² G. Antoniu, *Dreptul penal și integrarea europeană*, în RDP nr. 3/2001, pp. 9-45.

și răspunderea penală, în timp ce a doua privește incriminarea fiecărei infracțiuni. Legătura dintre aceste părți este evidentă, ele formând un tot unitar.

Știința dreptului penal cuprinde ansamblul de idei, teorii și concepții cu privire la dreptul penal și instituțiile sale. La fel ca dreptul penal ca ramură de drept unitară, știința dreptului penal este unică, chiar dacă are două părți distincte – partea generală și partea specială.

Existența unor raporturi între dreptul penal și alte ramuri de drept determină același gen de raporturi și între știința dreptului penal și celelalte științe de ramură normative (drept procesual penal, drept constituțional, drept civil, drept administrativ, dreptul muncii¹ etc.) și nenormative (criminologie, criminalistică, psihologie judiciară, psihiatrie judiciară, penologie și știință penitenciară, medicina legală etc.).

Conceptul de drept penal are și alte semnificații, după cum urmează:

- drept penal material (substanțial) și drept penal formal (procesual); se face deosebirea între dreptul penal, ca ramură de drept, și dreptul procesual penal, ca sistem de norme care reglementează procesul penal;
- drept penal pozitiv (normele juridice aflate în vigoare) și drept penal natural (o stare ideală, o aspirație care orientează conștiința socială);
- drept penal obiectiv (ca sistem de norme juridice, astfel cum a fost definit mai sus) și drept penal subiectiv (ca putere acordată de normele juridice unui subiect de drept de a pretinde altora să acționeze într-un anumit fel).

§ 2. Obiectul dreptului penal

Este format din raporturile sociale de apărare împotriva criminalității, ce se nasc între stat și infractor sau făptuitor, ca urmare a comiterii unei fapte prevăzute de legea penală sau a unei infracțiuni, în vederea tragerii la răspundere penală a acestuia din urmă prin aplicarea pedepselor sau a celorlalte măsuri penale. Acestea sunt denumite relații de represiune penală.

În literatura de specialitate se face distincție între relațiile de apărare socială, relațiile de represiune și relațiile de apărare socială – represive și de conformare, toate constituind obiect al dreptului penal².

Astfel, se susține cu temei că relațiile de apărare socială constituie obiect de reglementare pentru dreptul penal, deoarece normele penale arată faptele

¹ D. Cîrmăciuc, *Considerații teoretice și practice referitoare la unele infracțiuni comise în sfera relațiilor de muncă din sectorul privat*, în vol. *Forme ale răspunderii juridice aplicabile în dreptul muncii*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, pp. 115-121; L. Onica Chipea, *Dreptul muncii. Curs universitar*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Pro Universitaria, București, 2017, pp. 118-119.

² C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 25.

periculoase pentru societate și sancțiunile penale aplicabile persoanelor care comit infracțiuni.

De asemenea, se consideră că obiectul dreptului penal este format și din relațiile de apărare socială represive și de conformare, care se nasc din momentul intrării în vigoare a legii penale. În acest mod, dreptul penal capătă un rol preponderent preventiv în apărarea valorilor sociale prevăzute de lege¹.

Iată cum o relație de apărare socială, de conformare, se poate transforma într-o relație de conflict între stat și infractor, care impune restabilirea ordinii de drept, în cadrul căreia infractorului i se aplică o sancțiune penală pentru fapta săvârșită.

În dreptul penal român are prioritate funcția preventiv-educativă, dar cea sancționatoare intervine când unele valori sociale, cum ar fi statul, persoana, proprietatea etc., sunt lezate prin infracțiuni.

În consecință, obiectul dreptului penal cuprinde toate relațiile sociale la care am făcut referire și nu se oprește numai la relațiile de conflict.

§ 3. Scopul dreptului penal

Scopul dreptului penal era definit chiar în vechea reglementare, în sensul că „legea penală apără împotriva infracțiunilor România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”².

Codul penal în vigoare nu mai definește scopul legii penale, pe considerentul că enumerarea valorilor sociale pe care le apără legea penală are un caracter exemplificativ³. Valorile sociale neenumerate sunt sintetizate prin sintagma „întreaga ordine de drept”, ceea ce înseamnă că, pentru a le cunoaște, trebuie să apelăm la toate normele de incriminare, indiferent unde își au sediul: Codul penal, legi penale speciale și legi nepenale care cuprind și dispoziții penale.

Un alt argument ar fi că nu a existat tradiție de reglementare în legislațiile române anterioare și nici în legislațiile penale moderne europene (Franța, Germania, Italia, Spania etc.).

În concluzie, chiar dacă scopul nu este definit de actuala reglementare, rezultă că legea penală apără interesele tuturor membrilor societății, iar dreptul penal, prin

¹ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 251.

² Reprodus astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 140/1996, publicată în M. Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

³ Noul Cod penal al României, adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicat în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, care va intra în vigoare la o dată care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia.

valorile sociale pe care le apără, are un rol activ în apărarea, consolidarea și dezvoltarea societății românești.

§ 4. Dreptul penal – instrument al politicii penale

Politica penală face parte din politica generală a statului român și privește măsurile și mijloacele ce trebuie adoptate și aplicate în vederea prevenirii și combaterii fenomenului infracțional pe o perioadă determinată. Între politica generală a statului și politica penală a acestuia trebuie să existe o deplină concordanță pentru ca mijloacele de prevenire și combatere a criminalității să aibă deplină eficiență.

În consecință, dreptul penal este un instrument al politicii penale care, pentru a-și realiza scopul, trebuie să îndeplinească următoarele sarcini:

- să asigure prevenirea infracțiunilor prin mijloacele generale și specifice de prevenire, cum ar fi: incriminarea faptelor periculoase pentru societate și stabilirea prin lege a sancțiunilor penale;
- să asigure cadrul legal pentru realizarea funcției de apărare socială în vederea ocrotirii valorilor sociale, dar și a făptuitorilor împotriva abuzurilor la care ar putea fi supuși din partea organelor statului;
- să protejeze și să dezvolte noile valori și relații sociale ale statului, în formele consacrate de Constituția României, respectiv statul de drept, drepturile fundamentale ale omului, proprietatea etc.

§5. Trăsăturile specifice ale dreptului penal

Principalele trăsături specifice ale dreptului penal, care izvorăsc din realitățile economice, politice și sociale din România și se regăsesc în dispozițiile dreptului penal, sunt următoarele:

- a. raporturile sociale se nasc între stat și persoanele care săvârșesc fapte prevăzute de legea penală;
- b. sancțiunile prevăzute de legea penală diferă de orice alte sancțiuni și măsuri juridice; ele îndeplinesc un dublu rol: preventiv-educativ și sancționator, fiind aplicate numai de instanțele de judecată în cadrul procesului penal;
- c. scopul dreptului penal are un caracter specific în raport cu alte ramuri de drept, deoarece apără valorile menționate împotriva unor fapte prevăzute de legea penală, care constituie cele mai grave fapte antisociale;
- d. prin specificul raporturilor juridice reglementate, dreptul penal aparține dreptului public, instituind raporturi de putere sau de autoritate, iar regulile de conduită stabilite pentru destinatarii legii sunt imperative;

e. este un drept unitar, deși normele sale sunt prevăzute atât în codul penal, cât și în alte acte normative extrapenale. În acest sens, art. 141 C. pen. definește legea penală ca fiind orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi sau decrete.

Actualul Cod penal definește legea penală în art. 173: „Orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

În funcție de specificul reglementării și de întinderea domeniului său de aplicare, se face distincție între dreptul penal – parte generală și dreptul penal – parte specială.

Partea generală a dreptului penal cuprinde norme generale ce vizează condițiile de incriminare și de sancționare a faptelor penale, scopul și limitele de aplicare a legii penale, conceptul, trăsăturile și principalele modalități ale infracțiunilor, regimul penal al răspunderii penale, categoriile de pedepse, cauzele care înlătură caracterul penal al faptei etc.

Partea specială se referă la acele reglementări cu caracter strict incriminator, care stabilesc conținuturile diferitelor infracțiuni individuale.

Studierea celor două părți ale dreptului penal, care formează un tot unitar, ca discipline distincte, se face numai din necesități didactice. Deci, nu suntem în prezența a două drepturi penale distincte, așa cum sunt denumite de unii autori în literatura juridică¹. De altfel, și dreptul procesual penal are două părți, dar nu se consideră că există două drepturi procesual-penale, unul general și altul special. De menționat că și știința dreptului penal este unică, chiar dacă are două părți – partea generală și partea specială.

§ 6. Locul dreptului penal în sistemul dreptului românesc

Dreptul penal, ca ramură distinctă a dreptului intern românesc, apără ordinea de drept împotriva faptelor cu cel mai ridicat grad de pericol social. Ilicitul penal, infracțiunea, fapta prevăzută de legea penală determină folosirea unor metode și mijloace juridice specifice de ocrotire a diverselor valori sociale. Astfel, sunt apărate și valori sociale care sunt reglementate de alte ramuri de drept, cum ar fi: proprietatea, familia, siguranța transporturilor etc., în măsura în care faptele sunt încriminate ca infracțiuni.

Dreptul penal, ramură autonomă și specifică în peisajul reglementărilor juridice, se află într-o strânsă legătură cu alte ramuri de drept, cum ar fi: dreptul

¹ R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel. Droit pénal général et procédure pénale*, Ed. Cujas, Paris, 1967, p. 94 și urm.

constituțional, dreptul procesual-penal, dreptul civil, dreptul finanțelor publice etc.¹.

Dreptul constituțional stabilește prin normele sale valorile esențiale pentru configurarea ordinii de drept în ansamblul ei. Normele penale incriminează faptele periculoase pentru stat, pentru ordinea de drept etc., consacrate prin normele de drept constituțional.

Dreptul penal material sau substanțial se află în interacțiune cu dreptul procesual penal, care stabilește regulile de bază prin intermediul cărora se organizează descoperirea, urmărirea, judecarea și sancționarea celor care săvârșesc infracțiuni, dar și cu criminalistica și criminologia².

De asemenea, dreptul penal interferează și cu dreptul civil în ceea ce privește apărarea relațiilor patrimoniale și personale nepatrimoniale (obiect de reglementare a dreptului civil). Aceste valori sunt protejate și prin mijloace specifice de drept penal (sancțiunile penale) împotriva faptelor periculoase.

¹ D. Cârmaciu, *Dreptul finanțelor publice*, Ed. Universității din Oradea, 2010, pp. 7-12.

² C. Miheș, *Criminalistica*, Ed. Universității din Oradea, 2010, pp. 12-14.

Capitolul II

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE SAU REGULILE DE BAZĂ ALE DREPTULUI PENAL

Principiile fundamentale sunt acele idei diriguitoare care călăuzesc elaborarea și realizarea normelor penale și se regăsesc în cadrul instituțiilor de bază ale dreptului penal (infracțiunea, sancțiunile și răspunderea penală)¹.

Cunoașterea lor este necesară fiindcă ajută la interpretarea corectă a unor norme penale insuficient de clar formulate și la pronunțarea unor soluții legale de către organele judiciare. Aceste principii fundamentale se deduc din dispozițiile normelor penale și se disting de principiile speciale prin faptul că acestea din urmă au o aplicabilitate mai restrânsă (de exemplu, cele referitoare la aplicarea legii penale în spațiu și timp).

În literatura juridică nu există un punct de vedere unitar cu privire la sfera principiilor fundamentale ale dreptului penal, susținându-se că legalitatea și umanismul sunt valabile pentru întregul sistem de drept, dar sunt de bază și pentru dreptul penal².

De asemenea, se susține cu temei că principiile consacrate în documentele internaționale și preluate de normele constituționale ale statelor constituie reguli de bază și pentru dreptul penal, inclusiv pentru dreptul penal român³.

Considerăm că principiile fundamentale ale dreptului penal sunt următoarele: *legalitatea, caracterul personal al răspunderii penale, individualizarea răspunderii penale, umanismul dreptului penal, egalitatea în fața legii penale, răspunderea penală subiectivă și unicitatea răspunderii penale.*

§1. Principiul legalității răspunderii penale, a legalității incriminării și a pedepsei

Potrivit acestui principiu, în domeniul dreptului penal, întreaga activitate se desfășoară în baza legii și în conformitate cu aceasta. El constituie o garanție a libertății persoanei împotriva abuzurilor și arbitrariului din cadrul aparatului judiciar. Acest principiu a fost formulat de către Cesare Beccaria⁴, în lucrarea „Despre delict și pedeapsă”, conturându-se prin patru garanții majore:

¹ M. Basarab, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, vol. I, p. 8.

² V. Dongoroz, *Sinteze asupra noului Cod penal*, în *Revista de studii și cercetări juridice* nr. 1/1969, p. 11 și urm.

³ V. Pașca, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 32.

⁴ C. Beccaria, *Despre delict și pedeapsă*, Ed. Științifică, București, 1965.

- cetățeanul nu poate fi limitat în drepturile sale individuale decât prin voința legiuitorului;
- cetățeanul trebuie să fie protejat împotriva abuzurilor puterii;
- cetățeanul trebuie să cunoască ceea ce este permis și ceea ce este interzis de lege;
- pedeapsa se justifică prin caracterul ei retributiv, descurajant și util pentru conservarea ordinii sociale.

În funcție de cele trei mari instituții reglementate de legea penală (infracțiunea, răspunderea penală și pedeapsa), legalitatea se concretizează în următoarele reguli:

a. Legalitatea incriminării și a pedepsei (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege), regulă consacrată de art. 2 din vechiul Cod penal, potrivit căruia „legea prevede care fapte constituie infracțiuni, pedepsele ce se aplică infractorilor și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii acestor fapte”.

Actualul Cod penal al României reglementează două principii de sine stătătoare: legalitatea încriminării (art. 1) și legalitatea sancțiunilor de drept penal (art. 2).

Art. 1. „Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când era săvârșită.

Art. 2. Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță, dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia”.

Deosebirea față de formularea din vechea reglementare a acestui principiu constă în enunțarea lui, prin sublinierea de neretroactivitate a legii penale, cerința a anteriorității normei de incriminare și a normei care prevede sancțiuni de drept penal.

De asemenea, din art. 17 alin. (1) din vechiul Cod penal rezultă că fapta, pentru a fi infracțiune, trebuie să fie prevăzută de legea penală. Dispoziția se regăsește și în actualul Cod penal.

Dispozițiile art. 23 alin. (9) din Constituția României prevăd că „nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii”¹.

¹ Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003, aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003.

În consecință, potrivit principiului legalității pedepsei, nu se pot aplica alte pedepse sau măsuri decât cele prevăzute de legea penală, în limitele și condițiile stabilite de ea.

b. Legalitatea răspunderii penale, care se desprinde din prevederile art. 17 alin. (2) din vechiul Cod penal, potrivit căruia „infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale”. Această prevedere legală este cuprinsă și în actualul Cod penal.

Dacă fapta prevăzută de legea penală nu constituie infracțiune sau nu întrunește elementele constitutive ale acesteia, nu va exista nici răspundere penală, iar acțiunea penală nu va fi pusă în mișcare sau, dacă a fost pusă în mișcare, nu va mai putea continua. În aceste situații, după caz, organul de urmărire penală va dispune clasarea cauzei, iar instanța de judecată va pronunța achitarea (art. 16 C. pr. pen.).

În literatura juridică s-a exprimat o opinie demnă de luat în seamă, în sensul utilizării unei terminologii simplificate în cazul formulării principiului legalității incriminării și al pedepsei, respectiv prin sintagma „principiul legalității penale”. Se are în vedere generalitatea aplicării acestuia pe toate segmentele legislației penale și la nivelul tuturor instituțiilor dreptului penal¹.

§ 2. Principiul caracterului personal al răspunderii penale

Potrivit acestuia, numai infractorul poate fi tras la răspundere penală, ceea ce înseamnă că pedeapsa i se poate aplica numai celui care a săvârșit infracțiunea, măsurile penale se pot lua numai față de cei care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală și prezintă pericol social ce trebuie înlăturat.

În dreptul penal, spre deosebire de alte ramuri de drept, nu poate fi antrenată răspunderea penală pentru fapta altuia.

În prezent, prin derogare de la caracterul personal al răspunderii penale, Codul penal reglementează răspunderea penală a persoanelor juridice². De altfel, există state unde este admisă răspunderea penală a persoanelor juridice (Elveția, Anglia, Irlanda, Franța, Norvegia etc.).

Introducerea răspunderii penale a persoanelor juridice presupune o derogare de la principiul caracterului personal al răspunderii penale, dar și o altă abordare a unor instituții de bază ale dreptului penal, cum ar fi: participația penală, existența

¹ N. Giurgiu, *Drept penal*, Ed. Cantes, Iași, 2000, p. 35.

² A. Dincu, *Modalități privind reforma dreptului penal român*, în *Revista de știință penitenciară* nr. 3-4/1991, pp. 128-129; C. Butiuc, *Despre o eventuală răspundere penală a persoanelor juridice*, în *Dreptul* nr. 10-11/1994, p. 87 și urm.; L. Mișu, *Discuție cu privire la o eventuală răspundere penală a persoanelor juridice*, în *Dreptul* nr. 10-11/1994.

circumstanțelor atenuante și agravante, modul de aplicare a unor cauze de agravare (concursul de infracțiuni, recidiva, pluralitatea intermediară) etc.

Astfel, s-a ținut seama de convențiile la care România a devenit parte, care prevăd aplicarea sancțiunilor penale în cazul persoanelor juridice, precum și de angajamentele asumate de statul nostru în negocierile pentru aderarea la Uniunea Europeană. De asemenea, legea privind răspunderea penală a persoanelor juridice pentru infracțiunile de falsificare de monede sau de alte valori a fost abrogată ca urmare a modificărilor aduse Codului penal în materie¹.

Actualul Cod penal reglementează răspunderea penală a persoanei juridice. Art. 135 din cod prevede condițiile generale de răspundere penală a persoanei juridice, având corespondent în art. 19/1 din vechiul cod, cu deosebiri esențiale de reglementare ce vor fi analizate într-o altă secțiune.

§ 3. Individualizarea răspunderii penale

Acest principiu presupune stabilirea și aplicarea sancțiunilor de drept penal în funcție de gravitatea faptei săvârșite, pericolozitatea infractorului și de necesitățile de îndreptare a acestuia. Art. 74 din actualul Cod penal stabilește criteriile generale de individualizare a pedepsei.

Individualizarea poate fi: legală, judiciară și administrativă.

Individualizarea legală o face legiuitorul prin prevederea în norma de incriminare a speciei și limitelor speciale ale pedepsei, a măsurilor penale etc., în funcție de gradul de pericol social abstract al faptei comise.

Individualizarea judiciară o face instanța de judecată și constă în stabilirea și aplicarea pedepsei concrete, în cadrul limitelor legale, avându-se în vedere pericolozitatea și gravitatea faptei săvârșite, persoana infractorului, împrejurările care atenuază sau agravează pedeapsa și contribuția fiecărui participant la săvârșirea infracțiunii. În condițiile legii, se poate individualiza și modul de executare a pedepsei (suspendarea condiționată sub supraveghere, în regim de detenție, amenda penală, alternative la pedeapsă).

Individualizarea administrativă are loc în cursul executării acesteia, dar în baza legii (liberarea condiționată).

§ 4. Umanismul dreptului penal

Acest principiu presupune grija statului față de cei care au încălcat legea, dar și pentru ceilalți membri ai societății, care au respectat-o și sunt victime ale

¹ Legea nr. 299/2004, publicată în M. Of. nr. 593 din 1 iulie 2004, a fost abrogată prin Legea nr. 278/2006, publicată în M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006.

infracțiunii. Deci, legea penală pretinde membrilor societății să aibă o anumită conduită, să nu comită infracțiuni. În acest mod, întreaga societate este apărută împotriva infracțiunilor.

El este exprimat prin caracterul și scopul legii penale, sistemul și scopul pedepselor (prevenția generală și constrângerea, posibilitatea înlocuirii răspunderii penale, suspendarea executării pedepsei, libertatea supravegheată a minorului, reabilitarea de drept etc.). Chiar și constrângerea nu urmărește cauzarea de suferințe fizice și nici înjosirea persoanei condamnatului, iar scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

Abolirea pedepsei cu moartea constituie un argument care pledează pentru caracterul umanist al dreptului penal român. De asemenea, alternativele la pedeapsă (renunțarea la aplicarea pedepsei și amânarea aplicării acesteia) prevăzute de actualul Cod penal pledează pentru caracterul umanist al dreptului penal român.

§ 5. Egalitatea în fața legii penale

Acest principiu este consacrat în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, precum și în Constituția României (art. 16).

Cităm, în ordinea enumerării documentelor menționate, din textele care consacră principiul: „*toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi*”; „*toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și a curților de justiție*”; „*cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări: nimeni nu este mai presus de lege*”.

Nici vechea reglementare și nici actualul Cod penal nu enunță expres acest principiu, dar este consacrat implicit prin faptul că nu creează privilegii și imunități și nu conțin dispoziții pe motive de discriminare de orice natură.

Egalitatea în fața legii penale nu înseamnă uniformitate de tratament în aplicarea legii penale (individualizarea pedepselor, regim sancționator diferit etc.).

Curtea Constituțională a statuat că egalitatea în fața legii nu este o egalitate în conflict cu faptele, iar principiul egalității nu se opune ca o lege să stabilească reguli diferite în raport cu persoane care se găsesc în situații diferite¹.

§ 6. Răspunderea penală subiectivă (*nulla poena sine culpa*)

Acest principiu consacră faptul că răspunderea penală se fundamentează pe vinovăția persoanei care comite fapta. În lipsa vinovăției făptuitorului, nu există infracțiunea și nici teme pentru răspunderea penală.

¹ Curtea Constituțională a României, dec. nr. 70/1993, M. Of. nr. 307 din 27 decembrie 1993.